

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

Qvæstio IV. De divisione substantiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95892](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95892)

to, id est forma diviniore, & primum signum, id est animam multis partibus superante, & ideo ibi vocat baptismum Dei beneficiorum præstantissimum, quia nos filios Dei regenerat; unde sumitur optima confirmatio, nam perfectus est esse Deum per participationem quam esse hominem per essentiam seu naturam, & hac ratione perfectior censetur communicatio Dei secundum ordinem gratiæ, quam secundum ordinem nature, & ratio est, quia non repugnat speciem constitutam sub genere minus perfecto ratione differentie perfectione superare speciem sub genere nobiliori existentem, quia potentia imperfecta potest interdum contingi cum nobilissimo actu; ita ergo species alicuius accidentis videtur posse esse perfectior quam alia substantia, quod si hoc possibile est, profecto est valde credibile gratiam esse simpliciter meliorem formam quam sit ipsa anima; non enim sine magna causa dixit Petrus, magna, & pretiosa nobis promissa donavit, ut divinæ efficiamur consortes nature, & hoc quidem fundatur in excessu differentie supernaturalis; ut videre est etiam in visione beatifica, quæ perfectior est actione productiva aquæ, &c. ergo similiter licet actio illa, quatenus terminatur ad accidens, videtur imperfectior creatione Angeli, nihilominus quatenus supernaturalis est perfectior illa, ratione cuius perfectionis potest æquivalere illi, esseque eminenter, & æquivalenter substantiam.

QVÆSTIO IV.

De divisione Substantiæ.

PRIMA conclusio: dividitur substantia ut sic in substantiam realem, & modalem; substantia realis est illa, quæ habet entitatem simpliciter talem ita ratam, & firmam, ut per potentiam Dei absolutam possit esse separata à quacunque à se absolute distincta, ut materia sine forma, forma sine materia, totum sine accidentibus, & licet totum non possit esse sine partibus, est quia absolute non distinguitur ab illis absolute distinctione excludentis ab exclusio; distinguitur enim sola distinctione includentis ab incusso à suis partibus divisum; simul autem minime realiter distinguitur ab illis.

Substantia modalis est entitas ordinata ad constitutionem, seu complementum substantiæ inseparabilis quidem à rebus, in quibus est adhuc per potentiam Dei absolutam, per primam particulam distinguitur modus substantialis à modo accidentali, quia modus accidentalis supponit substantiam complete constitutam, & illam afficit sub aliqua alia ratione; exemplo sint unio inter materiam, & formam, quæ modus substantialis est cum ordinatur ad constitutionem hominis, qui completa, & realis substantia est, ubi autem est modus accidentalis, quia supponit iam hominem v.g. adæquate, & totaliter in suo esse constitutum; rationem autem huius optime, ut solet, sic reddit P. Suar. quia substantia completa cum sit ens per se unum, & in suo genere absolute non nisi ex substantia vel substantijs con-

stet; quidquid ergo intrinsece concurret ad constitutionem substantiæ, substantiam saltem incompletem esse necesse est.

Item substantia incompleta nihil aliud est nisi vel substantia ista in aliquo esse imperfecto, vel id quod est pars, seu complementum substantiæ; ergo omnis modus, qui ita concurret ad constitutionem substantiæ, est substantia incompleta, seu modus substantialis, & non est accidens; denique de ratione accidentis est ut supponat subiectum suum: ergo modus qui non supponit, sed complet substantiam non est accidens, addit Suarez, atque hinc patet ratio alterius partis, nam postquam substantia iam est plene in suo genere constituta; quidquid ei additur sive sit res sive modus est accidens eius: sed modus qui nullo modo spectat ad complementum substantiæ, ex se supponit illam plene constitutam in suo genere: est ergo accidens eius. Maior constat tum ex communi ratione accidentis, tum etiam, quia si modus adveniens substantiæ non est accidens, sed aliquid substantiale: ergo complet amplius, & quasi magis integrat ipsam substantiam, cuius est modus: ergo talis modus, non supponit substantiam completam, & plene constitutam; ergo si eam sic constitutam supponit, talis modus non erit substantialis, sed accidentalis: concludit tandem, quia nulla alia ratio reddi potest, cur aliqui modi advenientes substantiæ, sint accidentales, nisi quia non pertinent ut modi ad constitutionem, vel complementum eius per secundam particulam seu descriptionem partem distinguitur à substantia reali, quia modus ita affixus est rei, cuius est modus, ut nec per potentiam Dei absolute possit esse sine re, quia ita diminuta, & imperfecta entitas est, ut sine tali substantiatulo non possit adhuc divinitus conservari, quod non reperitur in substantia reali, quæ quia constans, & peritur in substantia reali, quæ quia constans, & firma seu rata entitas est, potest sine dependentia ab alia entitate à se absolute distincta, solo concursu divino ita illam independentem conservante conservari.

Secunda conclusio: tam substantia realis quam modalis iterum dividuntur in completam, & in incompletem; substantia modalis completa est illa, quæ non constituit in genere causæ intinsece substantiam; unde nec ut pars illius: sed in genere causæ efficientis producendo illam ut est actio substantialis, v.g. creatio, generatio, & nutritio, quæ quia completi modi sunt in prædicamento directe collocantur; quod autem sint modi completi sic probatur.

Nam sicut se habet actio accidentalis productiva accidentis respectu termini producti accidentalis, & agentis productivi; ita se habet actio substantialis respectu substantiæ producendæ, & agentis producentis illam: sed actio accidentalis est modus completus: ergo similiter actio substantialis.

Confirmatur, quia actio accidentalis non ideo completa est, quia est accidentalis, alias in-herentia quæ accidentalis, & ipsa actio considerata ut motus, essent completi modi: sed non sunt completi modi: ergo actio accidentalis non est completa, quia accidentalis: ergo propter aliam rationem: sed non est alia ratio in actione accidentali per quam distinguitur ab inherentia, & motu per quam sit modus completus nisi ratio actionis: ergo ex eo quod actio est, est completus modus; sed actio substantialis absolute ut

Quæst. IV. De divisione substantiæ, &c. 557

talís, est perfectior actio, ut de se patet ratione differentie, et si concipiatur in ratione communi, aut est analogatum principale, quia substantia, & convenit univocè in ratione actionis ut sic cum actione accidentali: ergo à fortiori actio substantialis continet propter suam perfectionem intra rationem actionis, quam aut non attingit actio accidentalis, si analogata sunt, vel univocata propter eandem rationem perfectionis completæ entitatis.

2. Secundo, quia quidquid directe ponitur in prædicamento, est completa entitas in illo genere: sed tam actio substantialis, v. g. creatio, generatio, & nutritio quam actio accidentalis, ponuntur directe in prædicamento, quia non est maior ratio unius quam alterius; imo perfectior species actionis est actio substantialis, quam accidentalis, ut suo loco videbitur: ergo ratio substantialis est modus completus.

Tertio, quia illud quod non est pars alterius, non est incompleta entitas: sed actio substantialis non est pars substantiæ completæ in quantum talis est: ergo non est incompleta entitas modalis: maior est evidens, minor sic probatur, quia substantia composita solum habet triplex hoc esse aut essentialis, & in esse solum ab unione, materia, & forma, ut partibus constituitur, materia enim, forma, & unio solum sunt partes essentielles substantiæ, aut datur esse suppositale, & partes huius esse solum sunt materia, forma, unio, & suppositalitas, & ut brevius loquar natura, & ultimus terminus qui, dicta suppositalitas est. Tandem datur esse integrale, ubi solum sunt partes integrantes: sed actio neque est unio, materia, forma, suppositalitas, & pars integralis, ut de se patet: ergo minime est pars.

Confirmatur, quia pars semper respicit totum cuius pars est: sed actio nullum totum cuius sit pars, respicit: ergo omnino est pars. Maior est evidens, minor sic probatur, nec actio solum respicit aut agens aut terminum, ponamus exemplum in creatione; sed respectu agentis non est pars, quia Deus non habet partes, qui est causa, nec proprie potest habere quid creatum, ut est creatio, quia quidquid in Deo est, Deus est. Præterea, quia actio est denominatio extrinseca respectu agentis: ergo non est pars agentis, quia pars ut pars est intrinseca toti: sed nec respicit terminum ut totum cuius sit pars: ergo, hæc minor sic probatur, nam actio non constituit terminum productum per se, v. g. Angelum creatio nisi in genere causæ efficientis, producendo, & agendo efficienter illum: sed hic modus constituendi non sufficit ad incomplementum constituentis, alias causæ efficiens esset pars effectus. Deinde etiam actiones accidentales constituunt terminos producendo illos in genere causæ efficientis, imo respectu termini sicut se habet actio accidentalis, ut supra diximus, se habet substantialis; sed actio accidentalis ideo non dicitur pars sui termini, nec incompleta entitas, seu modus: ergo propter eandem rationem non potest dici actio substantialis modus incompletus, nec pars illius.

3. Dicitur actionem substantialem adhærere intrinsece termino, & ex tali adhærentia resultat totum hoc concretum productum, cuius partes sunt terminus, & actio.

Contra primo, quia idem reperitur in actione

accidentali, nam adhæret termino, & resultat concretum productum ex tali actione, & ex entitate termini, & nihilominus actio accidentalis ideo non dicitur modus incompletus: ergo similiter, & propter eandem rationem actio substantialis non dicitur modus incompletus.

Secundo, quia actio secunda spectari potest primo ut est via ad terminum cui dat esse, & sub hac ratione concipitur ut adhærens intrinsece motus, ac per consequens quid incompletum, & minime directe collocatum in prædicamento, quia motus ut motus à directa collocatione in prædicamento excluditur secundum regulas Aristotelis, & communem sensum Doctorum, & sub ea consideratione componit cum entitate termini hoc concretum productum. Secundo præcise, ut est actus agentis suo modo produciens effectum, & extrahens illud de potentia ad actum, & sub hac ratione concipitur ut quid completum, & sub ea ratione, seu in hac consideratione nihil adhærentiæ, fluxus, viæ, motus, & compositionis actio habet: sed solum quod est veluti forma agentis illud sic denominans, & ut sic collocatur in prædicamento, habetque suam rationem completam logicam, aut metaphysicam, licet secundum adæquatam rationem realem suam habeat incomplementum, & ut sic non collocetur in prædicamento.

Ultimo probatur, nam gradus substantiæ est secundum se perfectior, quam gradus accidentis: sed gradus substantiæ propter illam perfectionem, est capax substantiæ realis completæ: ergo, & modi completi est capax, nam si gradus imperfectior, scilicet accidentis, est capax huius perfectionis: ergo gradus substantiæ propter maiorem suam perfectionem, erit capax illius, præcipue quia modus substantiæ ut sic, est perfectior quam modus accidentalis ut sic, est perfectior maior ratio datur in modo substantiali, scilicet sua maior perfectio ut habeat hanc perfectionem completam, quam modus accidentalis qui perfectior est.

Modus substantiæ incompletus est qui constituit intrinsece per modum partis substantiam completam, v. g. unio materiæ, & formæ; substantia realis incompleta est illa, quæ pars est substantiæ, ordinaturque ex sua natura ad complementum illam, & componendam; ut materia, & forma sunt incompletæ ex Aristotele 8. *met. c. 2. & 2. de anima, cap. 1.* item differentie sunt substantiæ incompletæ, ut docet Aristoteles 1. *lib. Physicorum, cap. 6.*

Substantia completa iam *sup. q. præcedenti* explicata, est quæ hoc modo nunc declaratur: est substantia quæ non ordinatur ad complementum seu compositionem alterius, ut Homo, Petrus, Leo; positive autem sic declaratur, est illud ens quod est per modum totius cuiusdam integre, & per se existit.

Iterum dividitur substantia in completam, & in incompletam physice aut metaphysice.

Substantia completa physice est, quæ per se ad alterius substantiæ realem compositionem non ordinatur, nam hoc ipso necesse est ut substantia completa in se habeat quidquid ad suum complementum necessarium est; substantia incompleta physice sic explicatur, quæ in ordine ad alicuius realem compositionem ordinatur, v. g. quæcunque pars physica ut materia, & forma, vel substantialis modus concurrens aliquo modo ad complementum, & constitutionem illius, ut est

Aaaa 3 unio

558 Disp. IX. De prædicamento substantiæ,

vnio materiæ cum forma, quia constituit hominem.

Rogas an sit substantia completa physice, omnis illa, quæ licet habeat complementum in esse essentiali, & in esse suppositali, tamen illi aliquid deficit perfectionis integralis, v. g. Petrus à quo brachium vel pes abscissus est.

Respondetur affirmative simpliciter, quia aliud est substantiam esse perfectam, aliud completam, primum requirit non solum integritatem quantum ad essentialia, & terminum complementum subsistendi totaliter: sed etiam quantum ad omnia, quæ ad perfectionem, seu substantialem integritatem rei pertinent, secundum vero solum exposulat complementum naturæ proveniens ex vnione partium essentialium, & ex terminatione personalitatem, vel supposititalitatem, quare Petrus à quo tale brachium abscissum est, erit substantia completa physice, non tamen perfecta.

Substantia metaphysice completa sunt individuum, species tam subalterna, quam infima, & genus, quia secundum se, & quatenus secundum sua prædicata essentialia concipiuntur, possunt concipi, vt adæquatum principium operationis sine indigentia alterius, & vt sic possunt concipi sine ordine ad compositionem, de quo supra late.

Substantia incompleta metaphysice est quæcunque differentia, nam semper concipitur vt constitutivum, & distinctivum speciei, vt rationale in quocunque conceptu concipitur vt constitutivum, & distinctivum hominis.

QVÆSTIO V.

Vtrum detur actio substantialis.

SECTIO I.

Sententia adversaria probatur.

PRIMA sententia asserit nullam actionem substantialem, sed omnem necessario esse accidentalem; sic P. Hurtado in *met. disp. 10. de substantia, sect. 11.* & probatur, quem sequitur Arriaga in *metaph. in prædicam. Substantia.*

Primo ex frequentissima Aristotelis divisione substantiæ in materiam, & formam, & quæ ex ijs est, id est compositum, in qua tertia parte dividente comprehenditur vnio, & suppositum: at in ea divisione non est comprehensa actio: ergo vel actio non est substantia, vel eam Aristoteles certe divisit: probo minorem, quia actio non est materia, nec forma, nec compositum, nec intrinsecum illorum complementum.

Secundo probatur, quia actio non constituit per se rem absolute, nec est de intrinseco eius conceptu, nec variatur actione mutata: ergo non habet substantiæ conditiones.

Confirmatur, quando concipimus rem, concipimus primo eius essentiam, & subsistentiam; postea vero concipimus actionem qua producit: ergo actio est conceptus secundus rei: ergo illi accidit.

SECTIO II.

Nostra sententia proponitur.

Conclusio: multæ actiones sunt substantiales, vt sunt nutritio, generatio, creatio: hæc est communis inter Doctores sanaque in Philosophia sententia, eam tenet D. Thom. q. 3. de pot. ar. 3. & probatur primo, quia omne quod constituit substantiam in esse substantiæ est substantiale: sed actio creationis, & generationis constituit substantiam in esse substantiæ: ergo talis actio est substantialis: minor sic probatur, quia constituitur aliquod est tribuere, & dare esse constituto: sed actio producit, dat, & tribuit esse suo termino in genere causæ efficientis, producere enim dare esse est, & sic Deus qui creat Angelum constituit illum; quia illum in genere causæ extrinsecæ efficientis producit ac proinde illi in illo genere dat & tribuit esse: ergo actio, quæ est ratio producendi terminum formalem constituit illum.

Dices constitutionem in genere causæ extrinsecæ non arguere in constituyente esse substantialem, ac proinde actio, quæ solum illo modo constituit non est substantia.

Contra, quia nulla causa efficiens, talique genere causæ contenta, si constituit vt causa principalis substantiam, producendo illam, potest esse accidentaliter, sed necessario debet esse substantialis, vnde calor, licet vt instrumentum causet ignem, non tamen vt causa principalis, quia causa principalis necessario substantia est, & in sententia P. Hurtado, nec vt instrumentum immediate influens, potest producere accidens substantia, solum enim in illius sententia substantia immediate producit substantiam: sed generatio, & creatio, sunt actiones exercitæ, & rationes formales causæ principalis substantiæ, quatenus vt talis substantia producit: ergo ipsa actio, licet constituat in genere causæ extrinsecæ, eam sit ratio formalis, & causalitatis principalis substantiæ, in quantum substantiæ producendæ, erit necessario substantialis. Hæc consequentia sic probatur, quia eo modo est actus secundus quo est actus primus talis actus primus, & ideo si actus primus est intellectus, actus secundus, & exercitum illius, in quantum talis, non potest esse volitio, & si actus primus est voluntas, actus secundus non potest esse intellectio; sed creatio Angeli est exercitum, & actus secundus causæ substantialis, in quantum talis est, & in quantum producit formaliter substantiam: ergo necessario est substantialis: illa minor sic probatur, quia creatio est causalitas Dei vt causæ principalis Angeli creati: sed si Deus non esset infinita substantia non posset creare Angelum: ergo creatio est causalitas principalis causæ substantialis, in quantum substantialis, & actus secundus illius vt talis: ergo substantialis est.

Vrgetur, quia non ob aliam rationem causæ principalis substantiæ est substantia, nisi quia producit, & continet substantiam, quia nemo dat quod non habet: sed actio creationis, & generationis producit vt quo principaliter, quia est causalitas principalis, & continet vt quo substantialem terminum: ergo vt quo erit substantia, id est actio substantialis; nam si causa quia causat vt quod substantiam, est vt quod substantia, actio quæ causat vt quo erit substantia vt quo, id est fieri